

Kőrösi Csoma Sándor és a **felvilágosodás földrajza** Európában - térképes időutazás

Török Zsolt Győző

egyetemi docens

Ptolemaiosz földrajza az ókorban

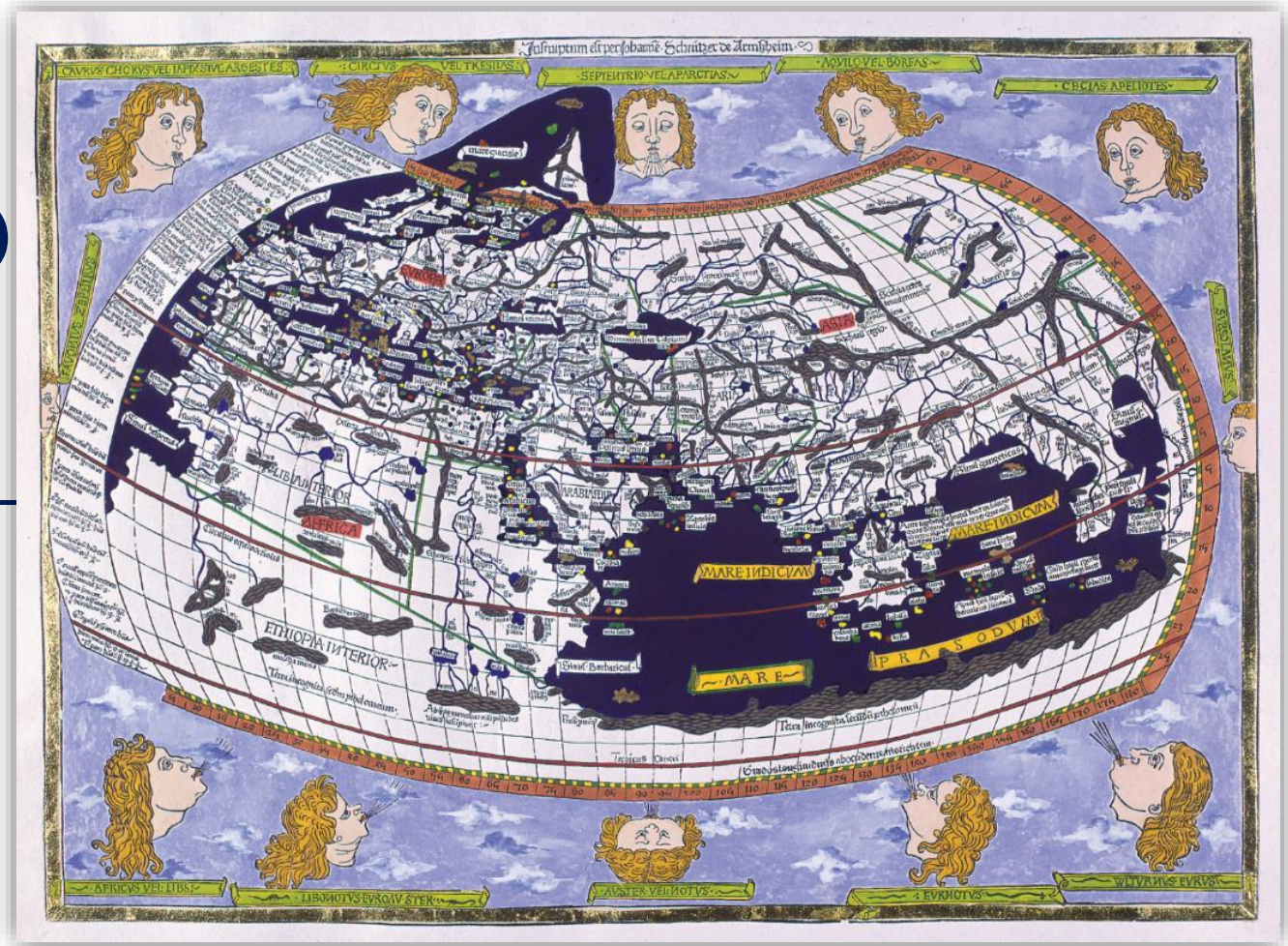
Klaudiosz **Ptolemaiosz**
 Alexandria, 2. szd.

a geográfia (a Föld lerajzolása)

a világtérkép szerkesztése – a
 térképészet tudománya

Csillagászati helymeghatározás –
 földrajzi koordináták (kb. 8000
 pont), geometriai keret
 (fokhálózat), térképszerkesztési
 utasítás

Az ***oikoumene*** absztrakt leírása

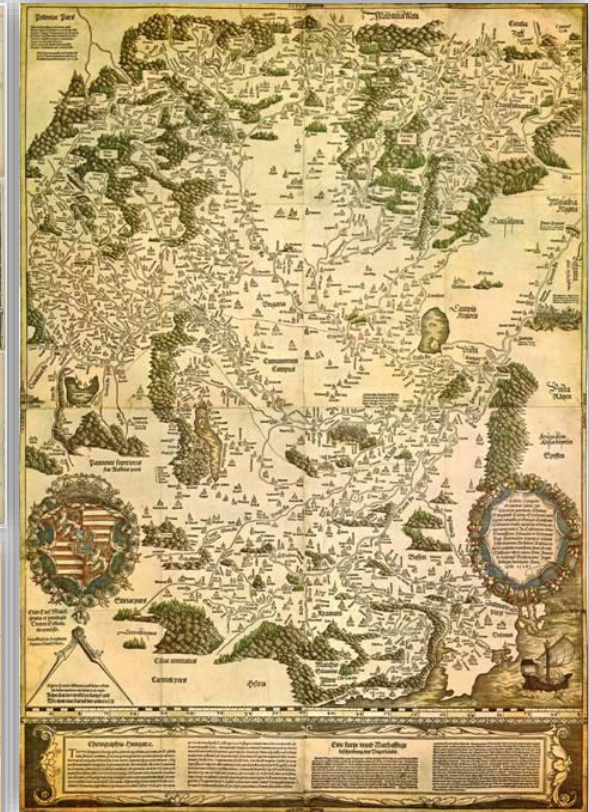
Reneszánsz térképészet

Ptolemaiosz földrajzi művének felfedezése:
ókori helyek, térképezés
matematikai módszere

Nagy földrajzi felfedezések: „Amerigo földje” – Waldseemüller, 1507

Regionális térképek: pl. a Lázár-térkép (1528)

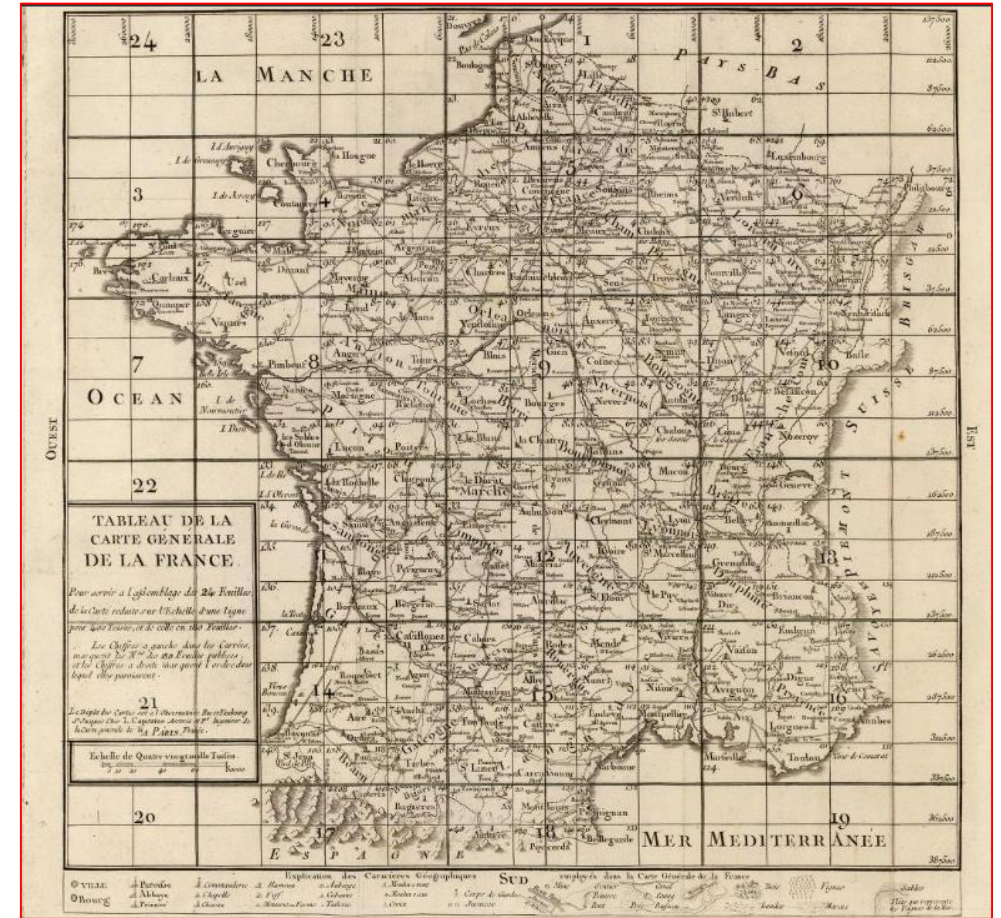
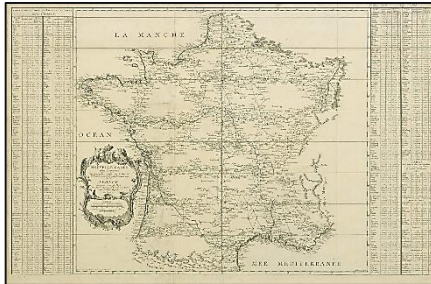
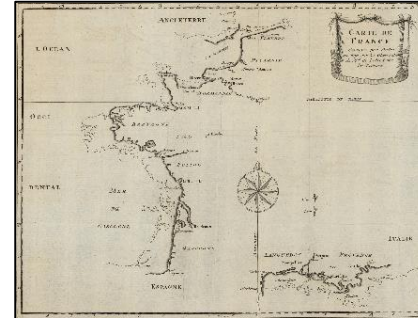
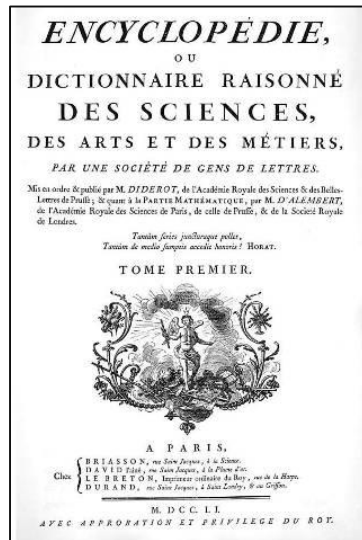
Térképnyomtatás:
Honterus: Erdély (1532)

A felvilágosodás térképe

Mi a felvilágosodás?
„sapere aude” (Kant, 1786)

Csillagászati mérések –
háromszögelés – topográfiai
terepfelmérés (mérőasztal)

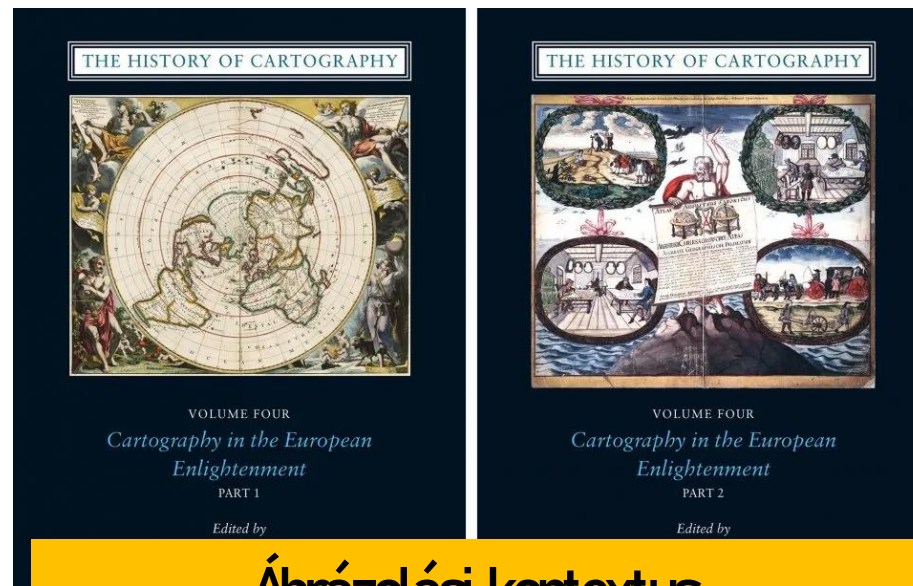

„Új” térképészet: térképezések a 18. századtól

A térképészet „új” története (2020)

Szobai geográfusok

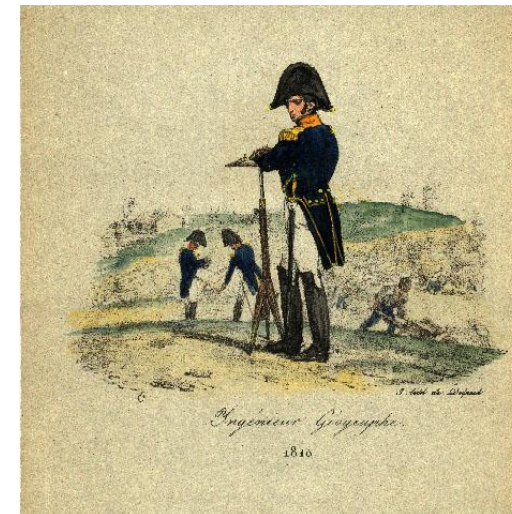
Géographes du cabinet

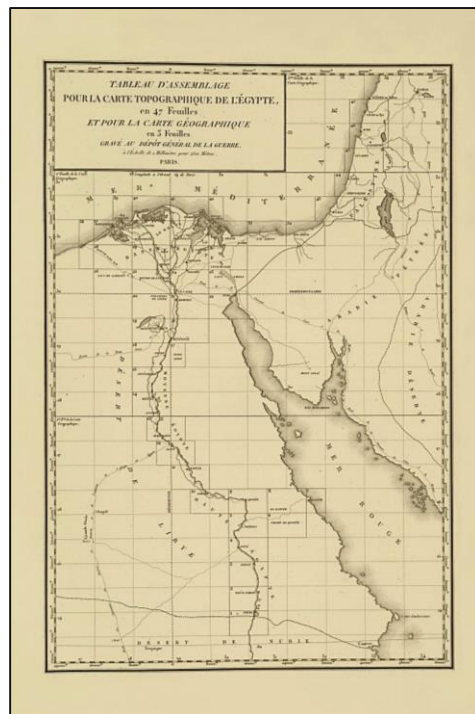
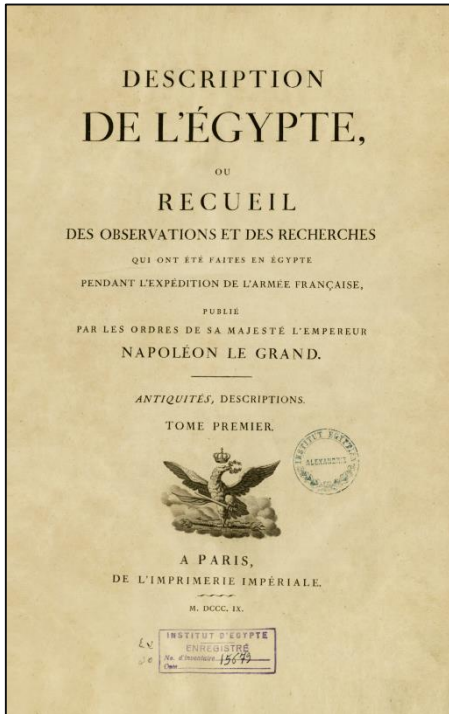
Ábrázolási kontextus
Módszertani
Politikai-társadalmi
Történeti
Földrajzi-térbeli
Térképészeti módok (9 + 4)

Mérnök-geográfusok

*Ingénieurs-
géographes*

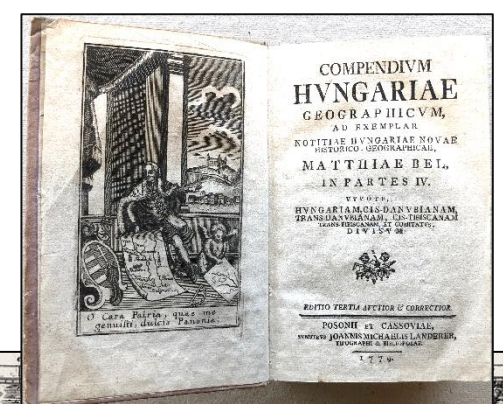
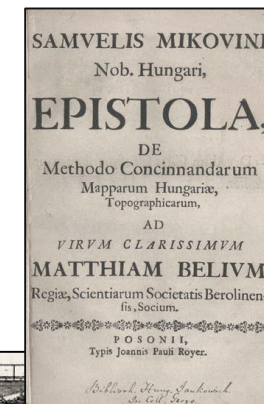
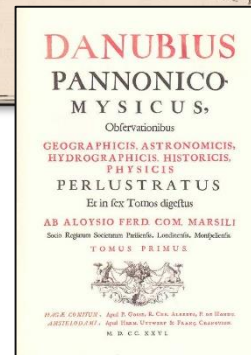

kb. 1700 - a térképészet reformációja?

L.F. Marsigli (1726): A Duna leírása (Danubius...)

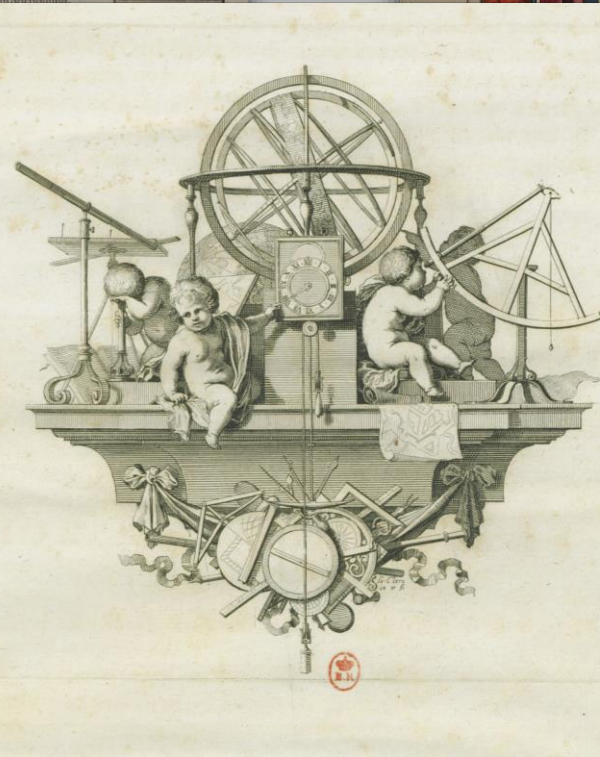
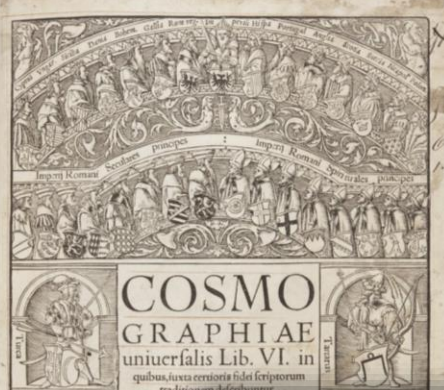
Mikoviny Sámuel (1732): a hazai térképészet „reformátora”

Napoleon expedíciója (1788-1801):
Egyiptom tudományos felmérése
Brit-India felmérése (1756-)

A földrajz

- **Sebastian Münster**
Cosmographia universalis (1544-1628)
- Modern **atlaszok** (Ortelius – Mercator)
- E. D. **Hauber**: térképtörténet
- Bernhard **Varenius**:
Geographia generalis (1650)
- Francia Tudományos Akadémia (1666) : **Cassini – Picard** mérései

Göttingen: a geográfia mint módszer

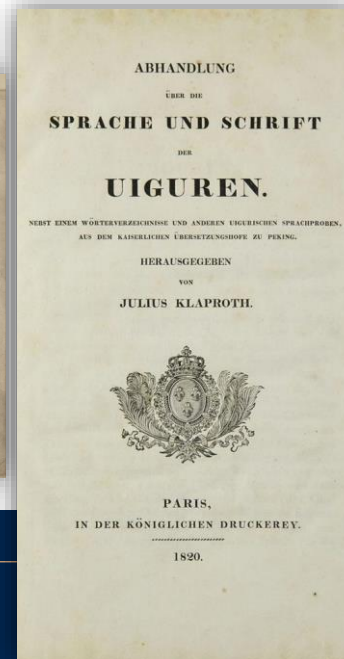
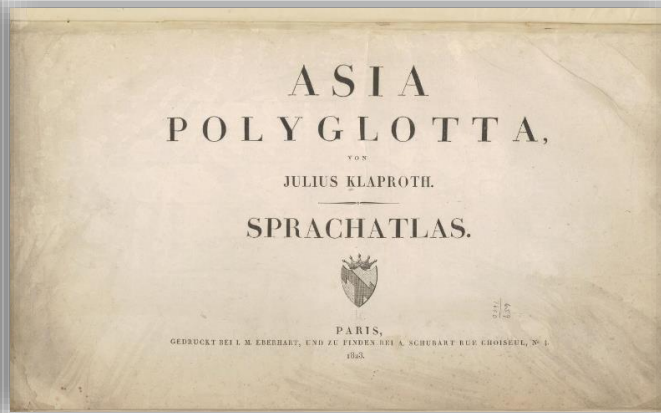
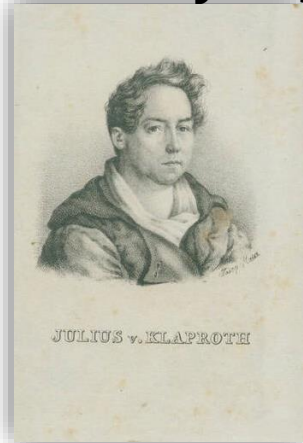
- J.M. Franz - G.M. Lowitz - Tobias Mayer: ***Cosmographische Gesellschaft*** – Nürnberg (Homann-térképkiadó)
- 1750- **Göttingen**
- A.F. Büsching (1754-61)
- J. C. Gatterer (1764-

Klaproth: egy párizsi „kakukktojás”

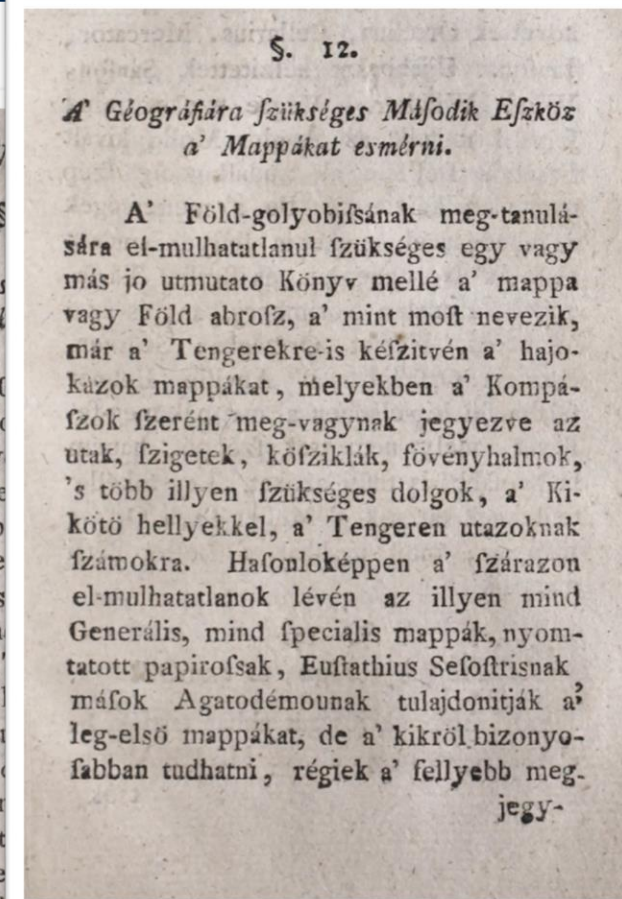
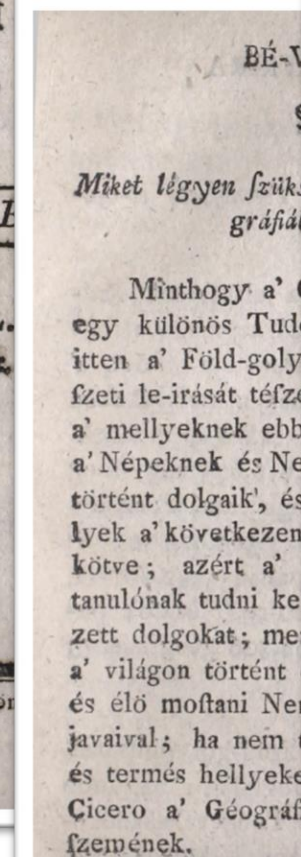
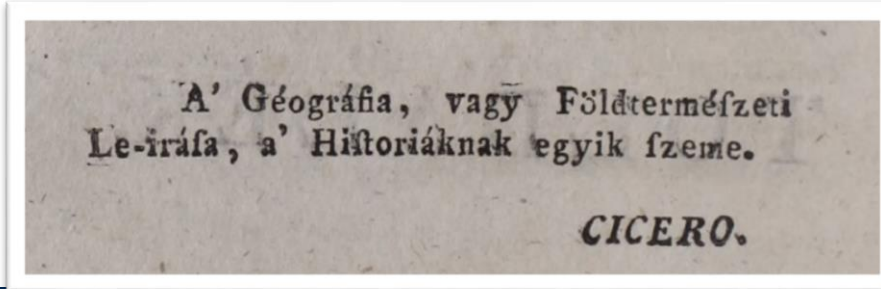
Julius Klaproth (1783–1835)

- *„Abhandlung über die Sprache und Schrift der Uiguren.* „Von J. v. Klaproth, correspondirendem Mitgliede der Königlichen Societät der Wissenschaften zu Göttingen. Berlin 1812.
- *Asia Polyglotta*, 1823
- *Tableau Historiques de L'Asie depuis la Monarchie de Cyrus Jusqu'a nos Jours*, 1826

Magyar Géográfia (*Előljáró beszéd, 1793*)

- **Benkő Ferenc** (1745-1813)
- **Göttingen** (1780-82)
- *Magyar mineralógia, 1786*
- **Nagyenyed**, tanár (1790-)
- *Földrajz, természethistória*
- „Kendefi Susánna, Borbara, Rákhel”

Göttingenből Arábiába

- Dán expedíció 1761-67
- Michaelis – Büsching
- Tobias Mayer-Holdtávolság
- **Carsten Niebuhr** – a térképész
- **Benkő Ferenc** 1792/94
- **Csoma** útvonala?

19. század: országfelmérések- a világ felmérése

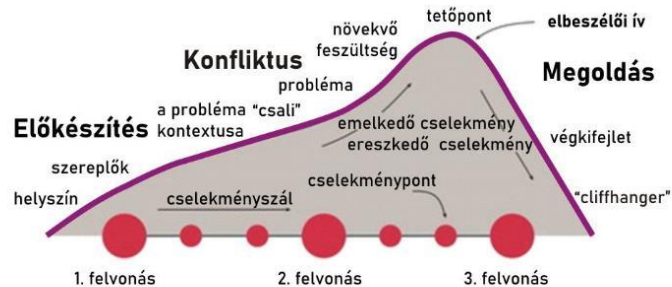

A Habsburg Birodalom első országfelmérése:
Magyar Királyság: **1782-85**
Erdély: **1769-73**

Kőrösi Csoma Sándor
Kőrös, **1784** – Dardzsiling, 1842

Térképes történetmesélés Csomával

1872: Megalakul a **Magyar Földrajzi Társaság**
1972: az MFT **100** éves volt

2022: az MFT **150** éves volt: *Csoma- kiállítás:*
Szombathely - MTA

2023. március 7.: elindul vándorútjára a
„Kőrösi Csoma Sándor és a Magyar Földrajzi Társaság gyűjteményének kincsei” kiállítás

Statikus történet

Személyes történet

Dinamikus diavetítés

Narrált animáció

Hosszanti infografika

Infoszalag, geo-dashboard

Multimédia élmény

Gyűjtemény

Legyesbénye, Faluház

Miskolci Egyetem

Leányfalu, Kiállítóhely

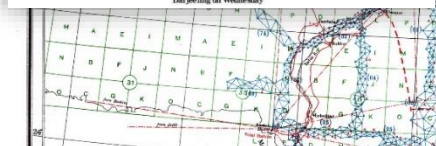
SEK-ELTE, Szombathely

Időutazás térképekkel...

DARJEELING REVISITS HUNGARIAN PHILOLOGIST

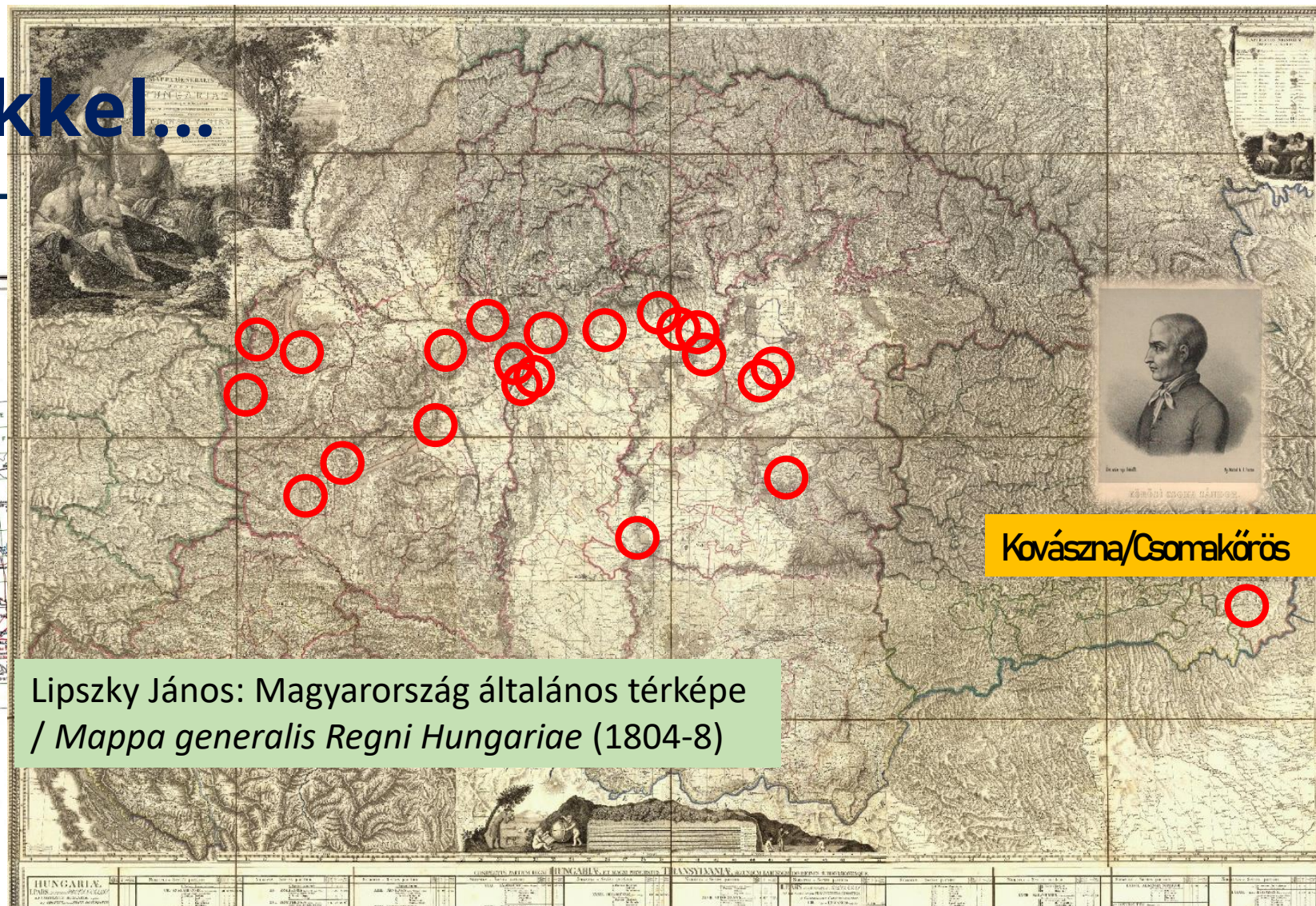

Visitors to the exhibition 'Time Travel by Maps with Sándor Csoma Kovács' at the Himalayan Tibet Museum in Darjeeling on Wednesday.

1. G. Everest	1850-1851	29,000 ft.	29,000 ft.
2. North-West Himalayas	1850-1851	29,000 ft.	29,000 ft.
3. North-East Himalayas	1850-1851	29,000 ft.	29,000 ft.
4. South-West Himalayas	1850-1851	29,000 ft.	29,000 ft.
5. South-East Himalayas	1850-1851	29,000 ft.	29,000 ft.
6. Central Himalayas	1850-1851	29,000 ft.	29,000 ft.
7. Eastern Himalayas	1850-1851	29,000 ft.	29,000 ft.
8. Western Himalayas	1850-1851	29,000 ft.	29,000 ft.
9. Northern Himalayas	1850-1851	29,000 ft.	29,000 ft.
10. Southern Himalayas	1850-1851	29,000 ft.	29,000 ft.

George Everest 1790 – 1866
Brit India: Nagy Háromszögelése (1802-71) a **Mount Everest** magasságának mérése (1865)

Kovászna/Csomakörös

Lipszky János: Magyarország általános térképe
/ *Mappa generalis Regni Hungariae* (1804-8)

2023: Szombathely, Sopron, Debrecen, Eger, Kaposvár, Seregélyes, **Dardzsiling**, Bp. X ker., Lászlómajor, Bp. IX ker., Göd, Legyesbénye, Nagyvárad, Leányfalu, Szeged, Miskolc
2024: Miskolc 2, Miskolc 3, Debrecen, Oroszlány, Budapest III. ker., Keszthely, Kovászna/Csomakörös

A Magyar Földrajzi Társaság vándorkiállítása...

RÉGI KÖNYVEK ÉS TÉRKÉPEK A MAGYAR FÖLDRAJZI TÁRSASÁG KÖNYVTÁRÁBÓL

A kiállást összeállították: Kiesz Róka, Helling Zsolt, Török Zoltán Győző
2022

A Magyar Földrajzi Társaság Könyvtárának gyűjteménye jelentős nemzeti, anyagi, kulturális és tudományos érték. A tengerébbi könyvei a 16-17. századból származnak. Valódi könyvtári ritkaság Ludovico Passerone di Lantosa földrajzi kalauza, amelyet 1680-1700 között adott ki Marescandoli Luccában, korabeli leírások Magyarországi törököt való visszafoglalásáról.

A gyűjtemény nem csupán a hagyományos értelemben vett szakkönyvtár, hanem muzeális anyagok a magyar tudománytörténet levéltára, kéziratos térképek is. Egyedülálló leveleket és dokumentumokat őriznek levéltárukban; amely több tudománytörténeli szempontból kiemelkedő kutató és tudós kézírását is őrzik meg, ilyen a British Antarctic Expedition levezérlése, Coburg Fülöp szász-coburgi herceg, Ernest K. Shackleton, Roald Amundsen, Robert Falcon Scott, gróf Károlyi Gyula, Hopp Ferenc, Déchy Már, Thirring Gusztáv, Léczy Lajos, Cholnoky Jenő, Vámbéry Armin, Kogutowicz Manó, Mocsáry Béldné Fáy Mária dokumentumai. A térképtárában a topográfiai felmérések, hidrológiai, demográfiai térképek mellett találhatók Görög Demeter magyar atlaszáinak és a Lipszky János térképeinek ép, szép állapotban megőrzött példányai. Az 1949-ben elrendelt titkosítás miatt érintetlen gyűjteményként kerülnek mellőjük az akadémia kézirattár térképei.

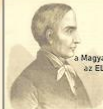

The collection of the Library of the Hungarian Geographical Society is of great national, material, cultural and scientific value. The oldest books date back to the 16th and 17th centuries. A real bibliophilic rarity is the geographical guide of Ludovico Passerone di Lantosa, published between 1680 and 1700 by Marescandoli in Lucca, with a contemporary description of the reconquest of Hungary from the Ottomans.

The collection is not only a specialist library in the traditional sense but also, with its muzeal material, a historical archive of Hungarian science. There are unique letters and documents in our archives, which preserve the manuscripts of several researchers and scholars of outstanding scientific achievement. These include correspondence from the British Antarctic Expedition, Prince Philip of Coburg, Ernest K. Shackleton, Roald Amundsen, Robert Falcon Scott, Count Bénes Andrásy, Kálmán Tisza, Prince Roland Bonaparte, and renowned Hungarian scientists and members of the Society, including János Hunfalvy, Ede Liszt Almásy, Béla Széchenyi, Ferenc Hopp, Már Déchy, Gusztáv Thirring, Jenő Cholnoky, Armin Vámbéry, Manó Kogutowicz. The map collection contains 28 000 maps: topographic sheets, hydrological and demographic maps and atlases. Among them is a well-preserved copy of Demeter Görög's Hungarian atlas and János Lipszky's country maps. Due to the classification imposed in 1949, a group of maps from the Academy's closed manuscript department was transferred to the library as an untouched assortment.

OLD BOOKS AND EARLY MAPS FROM THE LIBRARY OF THE HUNGARIAN GEOGRAPHICAL SOCIETY

Exhibition by Róka Kiesz, Zsolt Helling and Zoltán Győző Török
2022

TÉRKÉPES IDŐUTAZÁS KÖRÖSI CSOMA SÁNDORRAL

A Magyar Földrajzi Társaság Térképtárában Szakosztályának vándorkiállítása az ELTE IK Térképtudományi és Geoinformatikai Intézet támogatásával.

A kiállítást tervezte és az anyagot összeállította:
Dr. Török Zsolt Győző egyetemi docens
török@geog.elte.hu
2022

A kiállítás korabeli térképeken mutatja be Kőrösi Csoma Sándor (1784-1842), a legismertebb magyar utazó életének és tevékenységének legfontosabb helyszíneit.

TIME TRAVEL BY MAPS WITH SÁNDOR CSOMA KÖRÖSI

Travelling exhibition by the Cartographic Section of the Hungarian Geographical Society
Supported by the Institute of Cartography and Geoinformatics, ELTE

Exhibition concept and design by:
Dr. Zsolt Győző Török Assoc. Professor
török@geog.elte.hu
2022

34. Kőrösi CSOMA Sándor NAPOK

2024. április 8-13. Kovászna-Csomakörös

CSOMA
Emlékközpont
és Népfőiskola

